

# נגישות כחלק מחיינו

מאת: שושנה סטריקובסקי. הכותבת היא מורשית נגישות מבנים תשתיות וסביבה ונגישות השירות, מכון התקנים הישראלי המאמר פורסם בעיתון "מבנים".

עם העלייה בתוחלת ואיכות החיים תזדקק אוכלוסייה רחבה יותר להתאמות מיוחדות, ולכן חשוב לשלב תהליכים תכנוניים להנגשה כבר בשלב הרעיוני והמקדמי ביותר של תכנון, ברמה הארצית וברמה האורבנית.

חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות שהתקבל בכנסת בשנת 1998 הוביל בישראל את תהליך ההכרה החברתית בצרכיו של הפרט כחלק מנורמה חברתית.

צרכים מיוחדים אינם רק אלה הנראים לעין כגון מגבלות פיזיות (תנועה, ראייה, שמיעה וכדומה), אלא גם הכרה במגבלות שאינן נראות במבט ראשון אך מהוות לקוי תפקודי בחיי היום יום כגון: לקוי קוגניטיבי, אוטיזם בכל רמותיו, לקות נפשית ועוד.

תוחלת החיים בארץ הן מהגבוהות בעולם. על פי דו"ח חדש של ארגון הבריאות העולמי (WHO) שפורסם בז'נבה ב-15 במאי 2014, הגברים הישראלים חיים בממוצע 80.2 שנים, והם נמצאים במקום הרביעי בעולם בתוחלת החיים. הנשים בארץ נמצאות במקום העשירי בדירוג.

בד בבד עם התקדמות הרפואה והטכנולוגיה המעמידים את האדם כיעד מרכזי לשיפור תוחלת החיים ועלייה באיכות החיים ומגשימים חלומות של מטופלים רבים, עלינו להתאים את התשתיות הארגוניות והציבוריות למצבים בהם יורדת היכולת הפיזית והמנטאלית של האדם המבוגר.

שכיחות המוגבלות החמורה עולה עם הגיל:

64% מבני 75 ומעלה מתקשים לזכור או להתרכז במידה כלשהי, (18% מתקשים מאד או לא יכולים כלל).

48% מבני 65 - 74 – 71% מבני 75 ומעלה מתקשים בהליכה.

20% מבני 65 - 74 מתקשים להתלבש, ובגיל 75 ומעלה עולה שיעור המתקשים ל- 48% !

40% בקרב בני 65 ומעלה מתקשים בראייה. 63% בקרב בני 75 ומעלה מתקשים בראייה, ו-22% מתקשים מאד או לא רואים בכלל.

19% מבני 45-64 מתקשים בשמיעה, 33% מבני 65-74 מתקשים מאד.

נתונים (מתוך מאמר של יעל דניאלי להב "זיקנה מוצלחת בסביבה ידידותית", בתוך: עניין של גישה, גיליון, ינואר 2013) שנאספו בישראל ע"י הלמ"ס אודות כושר התפקוד וההסתגלות של אזרחים ותיקים המתמודדים עם תהליכים גופניים, אינטלקטואלים ונפשיים אשר מגבילים בצורה ניכרת את כושר העבודה שלהם מלמדים כי שניים מתוך שלושה אנשים בישראל צפויים להתמודד בשש השנים האחרונות של חייהם עם מוגבלות חמורה כגון: בהליכה, בראייה, בשמיעה, בהבנה בזיכרון וביכולת פעולות מוטוריות עדינות ועוד.

כשמעגל החיים הולך ומתרחב, גדל גם מספר האנשים הזקוקים להתאמות מיוחדות, וזאת נוסף לאוכלוסיית אנשים עם מוגבלות. חלק מקבוצות אוכלוסיה זו עשויים להיות בעלי לקויות דומות ומשתמשי קצה של אותן התאמות נגישות ולאותה מטרה.

גידול בהיקף האוכלוסייה הנעזרת בהווה ותיעזר לבטח בעתיד, מחייב חשיבה לאומית מעמיקה ומתחשבת לטובת שיפור התחום הקהילתי הפיזי והחברתי.

תהליך שיפור זה אינו מצטמצם רק לגיל השלישי, אלא לעליית תוחלת החיים של הציבור הרחב הנהנה מרפואה מתקדמת בארץ ובעולם.

לפיכך, ראוי להדגיש את התועלת והחשיבות הדגש שבשילוב אוכלוסייה רחבה זו כבר בשלב הרעיוני והמקדמי ביותר ברמה ארצית ואורבאנית (ת.מ.א/ת.ב.ע.)

תב"ע ייעודית בנושא תסדיר את התכנון האורבאני לפני משורת הדין ויתקיימו תהליכים תכנוניים מקדימים להנגשה, משולבים בכל תחומי החיים בקהילה. שירותים לציבור כגון: בריאות, חינוך, בידור, עסקים ואבטחה ישולבו מלכתחילה על מנת לספק את צורכי האוכלוסייה בכל סוגי המוגבלויות והצרכים. תכנון מוקדם שכזה, ימנע לדוגמה התנגדות התושבים בשכונת המגורים לשילוב קהילת אנשים עם מוגבלות בקרבתם.

תהליך ההנגשה שנכנס לתוקף בבניינים חדשים ובמרחב הציבורי הקיים, מזמין את ציבור האנשים עם המוגבלויות לצאת מהמרחב הפרטי לנוע בעצמאות ולקבל בזכות ולא בחסד שירותים מהם נהנה כלל הציבור.

הבנת הצרכים מבעוד מועד, יוצרת רצף תפקודי הגורם להנאה ושביעות רצון מהשירות ומההשתתפות בקהילה. תקנות נגישות ל מחייבות כל נותן שירות לציבור לעמוד בדרישות הנגשה הן לשירות והן לתשתיות המבנה שבו ניתן השירות.

אין ספק, כי תהליך זה מחייב תקציב נוסף, וכך הוא אינו מובא על פי רוב בחשבון. ואולם, ברבות הימים, גם נותן השירות יקצור פירות מעצם הגדלת מעגל לקוחותיו, ובמידה וישתדל ייהנה מלקוחות נאמנים המחפשים שירות ומוכנים לשלם עבורו.

נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, קמה ופועלת למען קידום ושיפור חייהם של אנשים עם מוגבלות.

הנציבות עומדת לרשות הציבור בכל שאלה בתחום הנגישות ברמה משפטית, הנדסית ומקיימת לובי פעיל בכנסת. כמו כן, חלק מתפקידיה השונים של הנציבות הוא אכיפת החוק ותקנות הנגישות שנכנסות לתוקף מעת לעת. (באתר נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות ניתן לעיין ללא תשלום בתקנים הרלוונטיים לנגישות, לצפות בחוקים, תקנות שבתוקף וטיוטות לתקנות בהכנה).

מכון התקנים נרתם לפעילות לאומית זו בשיתוף עם וועדות מומחים בתחומי הלקויות השונות, להסדרת נושאי הנגישות המגוונים באמצעות התקנים. תפקיד התקנים הוא להשלים את דרישות התקנות ולהוות כלי עבודה בידי מורשי הנגישות והמתכננים. התקנים מקבלים תוקף מחייב מהפניית התקנות אליהם, והם מנחים באופן מדיד את יישומן בשטח.

מכון התקנים הישראלי, כפי שפעל בעבר, מחדש גם כיום רויזיות לתקני הנגישות בהתאם לניסיון שנצבר, לחידושים טכנולוגיים ולהנחיות התקנות המתפרסמות מעת לעת.

כמו כן, מכון התקנים הקים יחידה מקצועית של מורשי נגישות מתו"ס (מבנים תשתיות וסביבה) ונגישות השירות. מטרת היחידה ללוות את החייבים בהנגשה והמתכננים עד קבלת אישור הנגישות כנדרש בחוק.

מורשי נגישות בענף איכות הבנייה מלווים גם את מערך בדיקות הבקרה בתהליך לאיתור ליקויי בנייה ובקרת התכנון והאדריכלות ועריכת מפרטי המכר בבנייה חדשה.